

TOMAŽU HUMARJU

Ko so me pri Planinskem vestniku ob tragični novici o Tomaževi smrti zaprosili, naj napišem svoja razmišljanja o njem, nisem vedel, da bom tako težko oblikoval misli za tale zapis. Tomaž je še preveč blizu, preveč tu je še, da bi zares dojel, da se ne bo nikoli več vrnil z gore na tisti, tako značilno njegov način. Enkrat hrupno, z radoživostjo in evforijo, s katero je pritegnil množice, drugič v tišini in odmaknjeno od javnosti.

Tomaž je 'prišel' v moje življenje jeseni leta 1994, ko smo začeli pripravljati odpravo na Anapurno. Spomladi naslednjega leta naj bi skušali osvojiti še zadnji osemtisočak, na katerem Slovenci še nismo bili. Od takratnih mladih upov slovenskega alpinizma je bil Tomaž, poleg Drejca Karničarja in Janka Oprešnika, uvrščen v moštvo tudi zaradi tik pred tem opravljenega vzpona na Ganeš V, ki ga je opravil s Stanetom Belakom - Šraufom. Med sestanki, pakiranjem opreme in drugimi dejavnostmi, ki spremljajo začetek odprav, je bilo med obilico dela komaj mogoče ustvariti kak bolj poglobljen stik z njim. Vedel sem tudi, da bo na sami odpravi za spoznavanje veliko več časa.

Že na pristopnem maršu je s svojo živostjo, nalezljivo pozitivno energijo, pa tudi za svoja leta neobičajno pronicljivostjo opozarjal nase. Ob večerih nas je zabaval s svojimi zgodbami in nezgodami, ki jih je doživljal kot monter in vzdrževalec varnostnih naprav ter alarmnih sistemov, pri katerih »moraš tako hitro in pravilno mislit', da te k'r glava peče«. Med pristopnim pohodom po dolini reke Kali Gandaki mu je bilo v poseben užitek pristopiti k skupinam vase zagledanih trekerjev, jeznih na vse druge tujce, ki so jim prekrižali pot in jih zmotili v njihovem prepričanju, kako edinstveno pustolovščino se gredo, ter jih hrupno pozdraviti s svojim sedaj že legendarnim vzklikom »Hello, tourists, how are you?«.

Med pogovori v bazi je bilo kar malo nevarno sedeti poleg njega, saj je svoj govor vselej podkrepil s silovito gestikulacijo rok. Od tistega njegovega mahanja jo je vedno skupila kakšna skodelica ali krožnik, mi pa smo bolj ali manj uspešno ostajali nepoškodovani.

Spomnim se najinih zagrizenih dvobojev v balinanju s ploščatimi kamni. V času počitka smo v bazi večkrat balinali, predvsem za zabavo in sprostitve. V tej igri sem bil nesporni vladar že nekaj let, potem ko sem leta 1989 pod Šiša Pangmo v nekaj zelo tesnih dvobojih ugnal celo legendarnega Šraufa. Kar

naenkrat pa se je pojavil Tomaž, zeleni smrkavec, ki je bil tako osupljivo dober, da sem moral pokazati ves svoj arzenal izkušenj in bogatega balinarskega znanja. In čisto na koncu niti to ni zadostovalo. Priznati sem moral, da sem 'ga staknil nazadnje, ki bil mi je kos'.

Ves čas odprave je izžareval tako prvinsko željo po stiku s Himalajo in srkanju njenih skrivnosti, da sta me njegova predanost in iskrenost čisto prevzela. Obenem je na vsakem koraku kazal tisto čisto srečo, da je lahko spet v Himalaji, da si nabira izkušnje in



Tomaž pod južno steno Anapurne oktobra 2007

uživa sleherni trenutek svojega življenja. V tistem obdobju bi ga še najbolje opisali verzi Iztoka Mlakarja iz pesmi Vandima:

*'Bil takrat jest še junc sem mlad,
v glavi nič, v grlu suša.
Sem imel življenje strašno rad,
kot vsak, dokler ga ne okuša.'*

Na koncu odprave pa se je že pokazala njegova kljubovalnost v prepričanju, da ima prav. Skoraj izsilil je še zadnji poskus proti vrhu, skupaj s šerpo Arjunom. Čeprav je bil vrh že osvojen, čeprav je bilo vreme slabo, čeprav ga je vodja Tone prepričeval, rotil in mu nazadnje ukazal, naj se vrneta, predvsem zaradi njune varnosti ... Arjun se je odpovedal vrhu, Tomaž pa je sam odšel navzgor, ga dosegel in se srečno vrnil. Po hudem prepiru v bazi s Tonetom, ki je bil seveda bolj posledica strahu zanj, je moral Tone le priznati, da 'imajo zmagovalci vedno prav' in Tomaž je, ne da bi slutil, vstopil v legendo.

Leto pozneje sta z Vanjo Furlanom preplezala Ama Dablam. Tomažev tretji odhod v Himalajo, fantastična nova smer in za nameček še nenadejana nominacija za zlati cepin, dolga leta najprestižnejše svetovno alpinistično priznanje. Pripovedoval mi je, kako ga je nominacija med take izbranice osupnila in kako je s pravim strahospoštovanjem odšel v Francijo gledat, kako podelitev sploh zgleda. Ob novici, da sta prav z Vanjo postala tudi imetnika zlatega cepina, pa ga je skoraj kap.

Zlati cepin leta 1996 je bil vsekakor prelomnica v Tomaževem življenju. Težko ocenim, ali pozitivna ali ne. Ob vsej pozitivni potrditvi in spodbudi, da v alpinizmu deluje v pravi smeri, je nagrada prinesla tudi vse tisto, kar taka priznanja žal potegnejo za seboj. Ne toliko na svetovnem, zato pa toliko bolj na domačem prizorišču. Bleščeči dosežek je poleg občudovanja na eni strani potegnil za seboj prah zavisti in nasprotovanja na drugi. Tomaž se je odzval silovito. Ker ni prenašal krivice in ker je kljubovalno zagovarjal svoj prav. Še istega leta mu je uspel novi veliki dosežek: solo vzpon po novi smeri na še neosvojeni 6808 metrov visoki Bobaye v nepalski zahodni Himalaji. Še danes pa mi ni razumljivo, zakaj Tomažu leta 1997 niso podelili priznanja za najboljšega slovenskega alpinista, potem ko sta z Janezom Jegličem zmogla neverjetno novo smer v zahodni steni Nuptseja. Janeza je z vrha orkanski sunek vetra odpihnil v večnost, Tomaž pa se je še dva dni reševal iz položaja, v katerem je bilo preživetje enako čudežu. Naziva najboljšega plezalca v

Sloveniji za leto 1997 po mnenju mnogih niso podelili predvsem zato, da ga ne bi bilo treba podeliti Tomažu. Sam je prišel do grenkega spoznanja: »Veš, Viki, za nekatere v naši alpinistični srenji se je z Nuptseja vrnil napačen človek.« In Tomaž je na polno začel 'okušati' življenje.

Zaradi ozeblin naslednje leto ni mogel v Himalajo, zato pa je alpinistični svet osupnil s solo vzponom v ameriškem El Capitanu. V petnajstih dneh je ponovil slovito smer Reticent Wall in si z njo pridobil sloves enega najbolj univerzalnih vrhunskih plezalcev na svetu. Razočaran nad tem, da mu matična zveza ni pomagala, si je za svoje nove podvige skušal najti sponzorje in bil pri tem relativno uspešen, kar je le še prililo olja na ogenj nevoščljivosti.

Za nov zgodovinski podvig v letu 1999, ko se je odločil soočiti z južno steno Daulagirija, sem mu celo pomagal lobirati pri najbolj odgovornih na PZS. Kljub dani besedi o vsaj minimalni finančni podpori na koncu za Daulagiri od zveze ni dobil niti ficka. Tako kakor Tomaž sem bil tudi sam razočaran nad požrto dano besedo, ker sem verjel v veliki cilj in v to, da je Tomaž eden redkih plezalcev na svetu, ki ga je sposoben uresničiti.

Odšel je na pot, z njim pa 'horda privatnikov'. Tako so jih na Zvezi poimenovali tisti, ki naj bi Tomažev podvig sofinancirali, a jim je veliko število spremljevalcev služilo le kot dodaten izgovor, da njih pa ne bodo financirali. Morda je bil v tistem res številnem spremstvu kdo odveč, res pa je, da je nekaj dodatnih ljudi nujno potreboval za internetni prenos svojega plezanja, kar je bilo v tistih časih nekaj popolnoma novega. Neverjeten dosežek v tej 4000 metrov visoki steni, ki jo je preplezal po novi smeri, je Messner ocenil za nov mejnik v himalajizmu ob koncu tisočletja. Tomaža pa je spletni prenos plezanja pripeljal med najbolj prepoznavne ljudi. In to je bilo tisto najhujše. Konkurenti so mu bili pripravljene oprostiti, da je dober. Pripravljene so mu bile oprostiti tudi to, da je boljši od njih. Nikoli pa mu niso mogli oprostiti, da je bolj prepoznaven in popularen kakor oni. To je bil zanje Tomažev neoprostljiv greh.

Na filmskem festivalu v italijanskem Trentu je leta 2000 dobil nagrado za življenjsko delo skupaj z največjimi legendami svetovnega alpinizma – Edmundom Hillaryjem, Riccardom Cassinom in Reinholdom Messnerjem. Medijska prepoznavnost, prirojena karizmatičnost in odkrito priznanje, da uživa v takem načinu življenja, so ga ob nenehnih medijskih nastopih, trdem treningu, plezanju,



Oktober 2007 je Tomaž brez prisotnosti medijev splezal novo smer v vzhodnem delu južne stene Anapurne. Vzpon, ki ga širša javnost komaj pozna.

življenju z družino in gradnji nove hiše zapletli v vrtinec, ki mu tudi sam ni mogel več slediti. 30. oktobra leta 2000 je v temi med načrtovanjem napeljav na gradbišču svoje hiše padel v tri metre globok jašek za stopnice. Zlomil si je stegenico in zdrobil peto. Prvič v zadnjih letih se je končno ustavil in podzavestno spoznal, da ga je nesreča verjetno obvarovala pred popolno izgorelostjo.

Kljub resnim poškodbam in nevarnostjo embolije je že dan po sprejemu v bolnišnici skušal 'prevzeti komando'. Zdravnike je 'učil' o svojih poškodbah, nato se je že prepiral z njimi, s polaganjem rok in svojo energijo pa zdravil druge bolnike. Prepričan je bil, da se je samo zaradi izjemno treniranega organizma ubranil embolije. Večkrat sem ga obiskal, zato dobro vem, da zdravnikom ni bilo lahko. Ne vem sicer, kako bi se vse končalo, če ne bi bil tako trmasto prepričan v svoj prav, da ga ne zdravijo dobro. A dejstvo je, da

je zase na koncu le izposloval operacije v tujini in šele po nekaj zapletenih posegih v Nemčiji leta 2001 so se stvari začele obračati na bolje.

Mnogi, ki so ga poznali, so verjeli, da se bo po tej nesreči umiril, da bo treznejše začel ocenjevati svet okoli sebe, da ga bo nesreča 'izmodrila'. A spregledali so nekaj. Tomaž je svoje plezanje in življenje dojemal kot poslanstvo. Kot sveto stvar, pravico in dolžnost. Bil je občutljiv, srčen in radodaren človek, ki so se ga še posebej dotaknile stiske drugih ljudi. Bil je človek, ki se je z vsem srcem in dušo razdajal tistim, ki jih je ljubil. A predanost svojemu poslanstvu – plezanju je preglasila vse in vedel sem, da je za to pripravljen žrtvovati vse drugo.

Leta 2002 je bil Tomaž spet v Himalaji. Za testiranje svojega telesa si je izbral pristop na osem-tisočak Šiša Pangma. Dva centimetra krajša noga in omejeno giblјiv gleženj mu nista bila v preveliko oviro.



Pilota, ki sta rešila Tomaža iz stene Nanga Parbata leta 2005: Khalid Amir Rana in Rashid Ullah Baig, na desni znani pakistanski alpinist Nazir Sabir. FOTO: ALEŠ KOŽELJ

S trdim in vztrajnim treningom se je počasi vračal v vrhunsko formo. Uspehi niso izostali. Prvenstveni vzpon v južni steni Aconcague, ki ga je opravil z Alešem Koželjem, jima je prinesel novo nominacijo za zlati cepin, neuspešen poskus v vzhodnem Jannuju, kjer je spoznal, da nima smisla tvegati za vsako ceno, in uspeh v Cholatseju pa sta mu vračala tisti nujni občutek samozavesti pred novimi podvigmi.

Rupalska stena Nanga Parbata s svojimi več kakor 4000 metri višine, najvišja na svetu, v centralnem delu še vedno nepreplezana, je bila pravzaprav logična izbira na njegovi poti. Leta 2003 po skoraj dveh mesecih čakanja na ugodne razmere ni mogel niti vstopiti, zato je bil leta 2005 trdno odločen, da se brez resnega poskusa ne vrne domov. Kakor pri Daulagiriju je ves svet preko interneta spremljal njegov poskus, ki se je na koncu sprevrgel v dramatično reševanje s čudežno srečnim koncem. Reševanje je razdelilo Slovenijo in do neke mere tudi svetovno alpinistično javnost: na tiste, ki so Tomaža podpirali, in druge, ki so z vso silo pljuvali po njem. To je tudi pri Tomažu pustilo posledice, česar pa na začetku ni kazal navzven.

Po vrnitvi z Nanga Parbata sem z njim preživel nekaj najlepših srečanj. Že na prvem nas je spravljal v smeh, ko nam je slikovito predstavil svoje videnje dogodkov, če reševanje ne bi uspelo. Med čepenjem v tisti ledeni luknji se je zamislil, potem pa pred nami odigral celotno pogrebno slovesnost, vključno z mojo vlogo v njej: »... kako v tistem svojem rekeljcu prideš

pred novinarje in z resnim glasom poveš: 'Storili smo vse, kar je bilo v naših močeh ...'«

Tomaž je bil izjemno odprta osebnost in silovito se je odzival na vse, kar ga je pritegnilo. Tudi ko ni šlo za alpinizem. Predvsem pa se je znal duhovito odzvati, kadar njegova prepričanja nekako niso ustrezala dejstvom.

Med področji, ki so ga zelo prevzemala, je bila duhovnost, iskanje notranjega ravnovesja, predvsem pa njegovo prepričanje v zaznavanje sveta s 'tretjim očesom', ki človeku, ki zna gledati z njim, razkrije tisto, kar je za večino nevidno.

Sam, predvsem pri plezanju, takim stanjem nisem nikoli posvečal kakšne posebne pozornosti, saj bi me taka razmišljanja le dekoncentrirala pri nujno potrebnem stiku z resničnostjo takrat, ko gre za preživetje. Ničkolikokrat sva, vedno nekoliko v šali, zagovarjala vsak svoja stališča in seveda od njih ne on ne jaz nisva odstopila niti za ped.

Na srečanju po vrnitvi z Nanga Parbata sem ga takoj spet zbadel:

»No, kaj pa tvoje tretje oko? Očitno ti ni bilo v pomoč tako, kot si pričakoval?«

»Kva? A tretje oko? No, ni pomagalo. Mogoče mi je dol padlo.«

S svojimi vzponi ter še posebej s svojiskim, eruptivnim načinom življenja in neizmerno strastjo do njega je tako prevzel znano in ugledno gorniško publicistko in direktorico festivala gornjskih filmov

v kanadskem Banffu, Bernardette Mc Donald, da je napisala Tomaževo biografijo. Knjiga je leta 2008 izšla pri svetovno znani založbi Random House v Londonu.

Kljub vsem dosežkom, uspehom in mednarodnim priznanjem pa se je Tomaž v zadnjem času začel vse bolj zapirati vase. Ne le kot človek, tudi kot plezalec. Za njegove nove plezalne načrte smo komaj še izvedeli tudi njegovi bližnji gorniški prijatelji. Njegov vzpon čez južno steno Anapurne je potekal v skoraj popolni medijski tajnosti. Spet druga skrajnost v primerjavi s prejšnjimi medijsko razbobnanimi načrti. Sam sem njegove odločitve vedno spoštoval. Tako se je pač odločil. Žal mi je le, da ob tej zadnji sploh nisem vedel, da je v Himalaji in tudi za njegov klic na pomoč sem izvedel šele dan potem, ko ga je poslal.

S Tomažem je bilo lepo biti prijatelj, a včasih zelo težko. Bil je samosvoja, impulzivna osebnost, včasih odprt čez vse meje, spet drugič odmaknjen in zaprt vase. Kar nekako razumljiva nihanja plezalnega genija, obdarjenega s tisto pozitivno norostjo, ki mu je pomagala premikati meje mogočega. Eno najlepših prisposodob zanj je izrekel prav eden njegovih rešiteljev leta 2005, pilot Rašid: »Tomaž je bil mojstrovina božjega dela.«

Na maši zadušnici v Kamniku, ki je bila posvečena Tomaževemu spominu, sem slišal tolažilno misel, da je Tomaž sedaj pri bogu. Skušal sem se živeti v to nebeško srečanje. Če bog res obstaja, mu zagotovo ni lahko. Najprej mu je Tomaž tako stisnil roko, da mi jo je skoraj odtrgal, ves čas bo hotel debatirati z njim in mu prepričljivo pojasnjevati svoja stališča, od katerih niti slučajno ne bo nameraval odstopiti. Prav kmalu pa mu bo že predlagal izboljšave in drugačne pristope v tem nebeškem redu, ki je bil sicer dober vsa ta tisočletja, sedaj pa je čas, da se zadeva posodobi in Tomaž mu je pri tem seveda pripravljen pomagati, pravzaprav kar prevzeti večji del posla ...

Zelo težko je po teh petnajstih letih druženja in prijateljstva s Tomažem sprejeti dejstvo, da se v tem življenju fizično ne bova več srečala. Morda si bova nekoč spet prišla naproti v nekih drugih, meni nedoumljivih svetovih. Pogrešal ga bom. Zelo.

Zame je bil in bo ostal eden največjih svetovnih alpinistov vseh časov, ki je s svojimi vzponi in karizmo tako zaznamoval svetovni himalajzem kot morda le še Hermann Buhl in Reinhold Messner.

Viki Grošelj

Smrt Tomaža Humarja me je zelo pretresla. Želel bi izraziti sožalje njegovim svojcem in prav tako slovenskim alpinistom. V mojem muzeju v Bolzanu bosta za vselej shranjena njegova slika in plezalni pas, s katerim je plezal v Nanga Parbatu. Zame je bil eden največjih alpinistov na svetu, njegov vzpon čez južno steno Daulagirija pa ocenjujem kot največje dejanje v zgodovini himalajskega plezanja.

Reinhold Messner

Svojo alpinistično kariero je začel leta 1987, ko se je vpisal v alpinistično šolo pod vodstvom Franceta Malešiča in Borisa Štuparja. Leta 1990 je opravil alpinistični izpit. Postal je tudi alpinistični inštruktor in je vodil enkrat plezalno šolo, enkrat alpinistično šolo, pri drugih pa je sodeloval. V letih 1996 in 1997 je bil načelnik alpinističnega odseka Kamnik in je spet vzpostavil odlične odnose z matičnim PD, ki trajajo še danes. Leta 1991 se je pridružil postaji GRS Kamnik in leta 1993 postal gorski reševalec.

Že kot tečajnik, posebej pa še kot pripravnik, je pokazal veliko nadarjenost in zagnanost za plezanje. Zato ga je bilo treba občasno celo malo obrzdati. Tako je bila ena od mojih nalog ta, da sem mlademu, od energije in moči prekipevajočemu tečajniku s skupnim plezanjem lahkih smeri v Paklenici dopovedoval, da je pot do uspeha postopna; da je tudi v alpinizmu treba imeti potrpežljivost, znanje, izkušnje in vztrajnost ter da je najbolj nevarno takrat, ko nam postane vse prelahko. Čeprav se po tem, razen enkrat, nisva več navezala na vrvi in tudi videvala sva se v zadnjih desetih letih bolj poredko, je vse to vzel resno in se je tega vedno spominjal. Tudi takrat, ko sem sam na to že malo pozabil. Ponosen sem, da je učenec postal bistveno boljši od učiteljev. Učitelj mu namreč nisem bil samo jaz, ampak še cela vrsta tovarišev na odseku. Iz mladega, iskrivega fanta, ki je »hotu samo plezat!«, se je razvil v enega najboljših alpinistov na svetu; vodilnega alpinista, ki je iskal in našel nove smeri. In to ne samo v stenah, pač pa tudi v razmišljanju in idejah po svojem vodilu »ni nemogočih poti«. S tem seveda ni pri vseh naletel na popolno razumevanje. Za pravo revolucijo je poskrbel z internetnim prenosom svojega vzpona v Daulagiriju. Alpinizem je medijsko odmevno neposredno prinesel v dnevno sobo, ga po eni strani nekako razgalil in demistificiral, po drugi strani pa močno povzdignil. Zanj je že takrat trepetala vsa Slovenija.

Kamniški alpinizem, ime Kamnika in Slovenije je ponesel po vsem svetu. Dokazal je, da smo Slovenci med najboljšimi alpinisti na svetu. Njegova dejanja so mu prinesla različna in številna najvišja priznanja: zlati cepin, encian za življenjsko delo, Bloudkovo nagrado, častni znak Republike Slovenije; tri leta naziv športnik državnega razreda, šest let naziv športnik mednarodnega razreda in sedem let naziv športnik svetovnega razreda.

Po odličnih vzponih v slovenskih in evropskih hribih, ki jih opravil nekaj solo, nekaj pa z različnimi soplezalci, je skupaj z legendarnim Šraufom, ki mu je bil dolga leta vzor, uspel na Ganešu. Nato so sledili Anapurna, Ama Dablam, Bobaje, Pumori, Lobuče, Nupce, El Capitan, Daulagiri, Šiša Pangma, Aconcagua in Cholatse poleg na desetino zelo kakovostnih vzponov v Alpah, ki jih je opravil predvsem za trening. Nanga Parbat mu je sicer pokazal zobe, a ga ni ustavil. Sledili so Mera, Barunce in Vzhodna Anapurna. Letos pa ga je v njegovem letu zaustavil Lantang Lirung – prelep, toda izredno nevaren vrh s hermeliniskim plaščem, kakor ga je označil Tone Škarja.

Tomaž je bil izjemen človek, izjemna osebnost, nekaj posebnega, človek, ki je utiral nove poti. Po čem se ga bomo spominjali? Po njegovih delih – kakor je pel Anton Aškerc v Čaši nesmrtnosti. »V delih svojih sam boš živel večno ...« Njegova dela, ne samo v alpinizmu, ga bodo ohranjala še generacije dolgo. Meni pa bo v spominu ostal predvsem njegov močan stisk roke, njegov prešerni nasmeh in najin, obojestransko, spoštljiv odnos.

Danes se mu poklanjamo in se poslavljamo od njega z bolečino v srcu. Jutri bo sicer nov dan, toda ostala bo praznina, ki jo bodo vedno bolj napolnjevale nove skrbi, nove težave, nove želje, nove ideje, novi cilji, novi izzivi. Življenje bo teklo naprej. Pogrešali bomo Tomaža, čeprav se z njim nismo vedno strinjali.

In ko bomo spet gazili sneg proti vrhovom, plezali čez stene, se podajali v Himalajo, ko bo jutranje ali večerno sonce zlatilo vrhove, ko bo polna luna posrebrila in začarala planine, ko si bomo podajali roke na vrhu, boš, dragi Tomaž, spet z nami.¹

Bojan Pollak – Bojč

¹ Iz poslovilnega govora v Kamniški Bistrici.

Tomaž v steni Aconcague konec leta 2003, ko sta z Alešem Koželjem v južni steni preplezala novo smer Mobitelova lastovka - Johanova smer. FOTO: ALEŠ KOŽELJ



Dragi prijatelj!

Ko sva skupaj v Paklenici lezla smer Show must go on in pela pesem z istim naslovom, si še misliti ne bi mogel, da se bo naravni vrstni red umiranja tako obrnil, da boš tudi ti, tako kot moj sin Joško, prekmalu odšel na drugo stran življenjskega odra, tja, kjer počivajo najini prijatelji Šrauf, Matej, Vanja in ostali soplezalci, ki so prezgodaj odšli.

Morda pa sva se zamerila bogovom, ko sva sanjari o vrhovih nedostopnih gora, ker sva hotela božje prestole. Saj tudi Zeus ni pustil nobenega smrtnika na vrh Olimpa, ker bi tako ta smrtnik postal nesmrten in s tem sam bog, kar je v tem svetu nemogoče. Tudi v hindujski mitologiji so bogovi, ki prebivajo na vrhovih gora, podobni ljudem, ljubosumni na vsakega smrtnika, ki si drzne približati vrhu. Morda si s svojimi podvigi ujezil bogove, če se sploh lahko razjezijo, ali pa so te po božji navadi, da imajo radi mlade junake, vzeli za pripravnika, ki bo nekega dne njim enak.

Po Anapurni, kjer sva se spoznala, si me poklical in prosil, da bi te snemal med tvojim solo vzponom na Retinent Wall v El Capitanu. Niti trenutka nisem pomišljal. Hotel si uresničiti tisto, kar sem sam sanjal, česar pa žal zaradi prevelike zavzetosti s Himalajo nikoli nisem mogel uresničiti. Zelo me je razveselilo, da nama je uspelo narediti lepo filmsko pripoved, ki je dobila veliko nagrad, a je na žalost v Sloveniji nikoli ni predvajala nobena televizijska hiša.

Kasneje nam je ob tvojem solo vzponu v južni steni Daulagirija uspelo pritegniti občinstvo, ki je spremljalo tvoj vzpon v živo, kar je bilo v alpinizmu nekaj povsem novega. Alpinizem res ni šport, ki pritegne veliko občinstva, kjer tudi ni klasične arene. Vendar nam je s pomočjo kamere in interneta uspelo, da so tudi babice kupovale računalnike in te z miško iskale v steni.

Seveda so se oglašali tudi tvoji kritiki in tako imenovani »davkoplačevalci«, ki so trdili, da gre to iz davkoplačevalskega žepa in da to res ni potrebno. Na tako človeško pritlehnost in ljubosumje se res ni treba ozirati. Eden od novinarjev (*nomina sunt*

Stipe Božič in Tomaž Humar FOTO: STIPE BOŽIČ





Tomaž Humar v steni FOTO: JANKO OPREŠNIK

odiosa) je, potem ko so te rešili pakistanski prijatelji, zapisal: »Pozornost temu norcu je nateg, ki si ga nismo zaslužili, tako kot si on sam ni zaslužil naše pozornosti. Dokler se je boril za življenje, se mi je zdel še zabaven kot gladiator. Zdaj, rešen, me ne zanima več. Zanimiv Humar bi bil samo mrtev Humar.«

Se spomniš, kako sem te učil, da so tudi takšni novinarji in »davkoplačevalci« tvoji prijatelji? Tudi oni so ob reševanju z Nanga Parbata s svojim »doprinosom« še bolj vzpodbudili tiste, ki so te hoteli rešiti. Za razliko od njih nas je veliko, tak si bil tudi ti, ki bi dali in dajemo vse, kar imamo, da bi nekoga rešili. Če rešiš enega, si rešil ves svet. Moj naj-srečnejši dan v Himalaji je bil, ko smo te izčrpanega našli med sestopom z Daulagirija na višini skoraj 6000 metrov in te pobrali s helikopterjem.

Strinjala sva se v vsem, razen v nečem. Pogosto si govoril, da človek včasih potrebuje »odklop« ali izključitev in da so hribi idealni za to. Govoril si tudi, da je človek rojen v joku in solzah in da tako tudi umre. Jaz mislim, da smo vedno vezani na druge ljudi, naše družine in prijatelje in da moramo nenehno misliti na to ne glede na to, kako daleč ali visoko se podamo v samoto. Včasih si res bil najbolj osamljeni človek na svetu, nekje, kjer ti nihče

ni mogel pomagati, vendar si bil vseeno z neko nevidno vezjo vezan na prijatelje in družino.

Spomnim se, kako si osamljenost premagoval z neskončnimi pogovori po voki-tokiju in kako smo ti preko iste naprave iz baze predvajali glasbo pozno v noč in ti tako lajšali samoto.

Kljub občasni samoti v hribih si bil v vsakdanjem življenju zelo aktiven. Vsak, ki te je srečal vsaj enkrat, ve, da si živel s polnimi pljuči.

Spomnim se najinega snemanja v Franciji, ko sva plezala v severni steni Les Droites. Pred tem si mi rekel: »Barba, tam je najbolje za snemanje, imava strmino, kombinirano steno in vse, kar je potrebno.« Plezala in snemala sva ves dan, seveda nenavezana, ker sva hotela posneti tvoj solo vzpon. Pri tem nisva pomislila, da moram tudi jaz plezati za teboj, in bilo je nekaj kočljivih situacij. Po vsem tem sva se spustila do vznožja, nataknila smuči in v mraku prismočala do Chamonixa. Šla sva mimo neke pivnice in iz nje zaslišala: »Hello, Humar!« Seveda sva odložila smučke in nahrbtnika pred pivnico ter vstopila v zakajen prostor, ki je bil naslednjih nekaj ur tvoj oder. Ob poslušanju tvojega »stand up showa« smo se vsi zabavali. Okoli dveh ponoči je lastniku lokala uspelo, da nas je po nekaj zadnjih rundah spravil iz lokala. Spet sva si nataknila smuči, oprtala nahrbtnika in se sredi noči po praznih ulicah opotekala proti apartmaju. Čeprav nisva hotela, sva prebudila mojo soprogo Vero, ki je rekla: »Že spet Humar. Saj sem ti rekla ...« Ti pa si takrat na kratko odvrnil: »A da si rekla?«

Seveda ni rekla ničesar pred najinim odhodom. Vera te je imela zelo rada zaradi tvoje neposredne iskrenosti in veselja, ki si ga prinašal v najin dom. Nikoli ne bom pozabil tvojega nesrečnega padca v klet, po katerem si mesece prebil v bolnici. Tudi tistega ne, ko sem te snemal, kako moliš pred premikajočo se Marijo iz Stahovice. Posnel sem te tudi, kako okrevaš pri potapljanju na Korčuli. Po tistem sva odšla v Međugorje, kjer si se z berglami povzpел do mesta Marijinega prikazovanja.

V tvojem življenju je bilo toliko bitk za življenje, da tvojega naglega odhoda ne morem prav doumeti. Zdi se mi, da je vzrok temu morda pretrgana tista nevidna vez, ki te je povezovala z ostalim svetom. Kaj pretrga to vez, ki nas varuje, ko stopamo v svetu sanj, ve le redko kdo, dokler sam ne prispe tja, kjer si zdaj.

Stipe Božič

Z Matejem sva bila dogovorjena na Vegovi, pred vhomom v njegovo šolo. Tudi sam sem tega dne brez zadržkov lahko prešprical nekaj ur. Bili smo v tretjem letniku srednje šole. Vreme je bilo čudovito; naravnost bogokletno bi bilo sedeti v klopi.

»Tale gre z nama,« je s tipično brezkompromisnim izrazom na obrazu siknil Matej.

»Jaz grem samo zraven, bom malo gledal,« se je oglašil tretji. »Živjo, Tomaž,« se je takoj nato predstavil. »Midva sva sošolca,« je še dodal in z gibom glave pokazal proti Mateju.

»Plezanje se mu zdi fajn, pa bi rad malo pogledal, kako je to zares,« mi je še uspel pokroviteljsko šepniti Matej.

Minilo je leto, vmes smo pretrpeli vojsko, pa še eno, ko sem nekega ponedeljka zjutraj, kakor je bilo takrat v navadi, prebiral alpinistične novice v Delu. Grižljaj kruha se mi je ob neki novički malce zataknil v grlu in sem kar med kašljanjem poklical Mateja.

»A je to ta isti Tomaž Humar, ki je šel z nama takrat v Dolžanko?«

»Ja, jebemu! On se je čisto našel v tem plezanju,« je odvrnil Matej. »Jeseni po tistem, ko je šel z nama, se je vpisal v alpinistično šolo, zdaj pa tole ...«

Plezal sem že nekaj let, a mi vseeno še vedno ni padlo na pamet, da bi šel sam v Rumeno zajedo ali Kamniško v Koglu in podobno. Vse to je, po novički sodeč, že takrat v žep pospravil Tomaž.

Potem sem redno zasledoval njegove vzpone, saj je vmes večkrat zašel tudi v krušljive prepade Rzenika, ti pa so bili dokaj blizu tudi meni. A kljub številnim vzponom, ki sva jih oba opravila tam, se v steni nisva nikoli srečala. Slišal sem le, da je bil jezen, ker sem v eno svojih smeri tam 'počil' dva svedrovca in se je po Kamniku govorilo, da jih bo šel Humar 'potolčt' ven. Naneslo je tako, da sva se le malo po tistem oba znašla v Tamarju, na izpitih za inštruktorje.

»Kresalov ata,« je zavpil, ko sem stopil v jedilnico. »Imaš svedre s sabo?!«

Prav nič ni bil jezen. Po tistem sva začela plezati skupaj. Nekoč me je z dimnika, ki ga je barval, poklical ob dveh popoldne in dejal, naj ga ob treh poberem v Vodica, da greva v Vežico. Da za kaj več kakor dve smeri sicer ne bo časa, ampak da je treba dan izkoristiti do konca. Takih, popoldanskih, sva pozneje opravila še cel kup. Res sicer, da sva bezljala gor in dol kot utrgana, a se je večinoma izšlo brez baterije. Od vseh domačih dogodivščin pa so bile vedno najbolj legendarne tiste iz Loške stene. Za našo prvo zimsko smer tam sem ga navdušil sredi

popoldneva, ko je v neki firmi montiral alarmni sistem.

»Kateri Bavh? Kdaj? A jutri? A vreme bo? Kako za dva dni? A kar gremo, pa do kamor pridemo, pa naslednji dan naprej? Ok, bom jaz malo potegnil!«

Tekom noči si je enajstkrat naredil kavo, do jutra končal z montažo sistema in bil ob dogovorjeni uri pri meni. Na vrhu smeri, kamor smo stopili po dveh mrzlih dneh, še nisva vedela, da naju bo le nekaj mesecev pozneje Šrauf povabil s sabo na Ganeš 5 in da nama bodo izkušnje z zimske odisejade v Bavhu prišle prav le do neke mere. Tam nama je Šrauf zvito, a s skopimi navodili, v opremljanje prepustil najbolj strm del raza nad taborom ena. Da morava 'kar po kanti', tako kakor Japonci, je bilo edino, kar sva vedela. Dva dni sva se mučila z monolitnimi skalnimi stolpi in z zadnjimi močmi napeljala fikse tako po zraku, da jih Šrauf pozneje sploh ni dosegel. Tako naju je 'nakuril',

FOTO: JANKO OPREŠNIK



da sva bila čisto poklapana. Po tistem sva nekaj dni najraje hodila na visoko moreno nad bazo in zrla proti Šiši. Ogromna gora tik pred njo nama je zastirala dobršen del pogleda proti vzhodu.

»Langtang Lirung! Zajeban hrib,« naju je poučil Šrauf, ko se je pozneje malo pohladil. »Šele osemindesetega so prvič zlezli gor!«

Tisto je bila moja najdaljša odprava. Petinštirideset dni je na naši desni stal 'zajebani' Lirung. Sonce je novembra vzhajalo tik ob njegovem vrhu in praktično ni bilo panoramskega posnetka brez te gore v sredini. Tomaža je Himalaja popolnoma prevzela, sam pa sem želel najprej končati faks in najine poti so se za nekaj časa razšle. Vseeno je pred vsako odpravo prišel k meni, da sva malo podoživljala pretekle čase. Nekoč sva izmučena in brez prebite pare po neuspešnem vzponu vegetirala na klopici pred domom v Tamarju in gledala turiste, ki so se basali z vsem mogočim. Tomaž je imel bedne situacije kmalu dovolj, zabrundal nekaj o tem, da beseda ni konj, in poklical k sebi oskrbnika! »Imam vozniško, prometno, osebno, zdravstveno, planinsko, delovno, radioamatersko, kreditno, pa eno za knjižnico, videoteko in bon za čistilnico, nimam pa ... denarja! A dobiva za tole kaj popusta?« Vrgel je vse knjižice, ki jih je prej naštel, na mizo in se zarezal kot pohan maček. Oskrbnik naju je nekaj časa nepremično gledal, potem pa odšel in se vrnil z veliko skledo obare, polno košarico kruha in dvema pivoma. V zadnjih letih sva se bolj poredko navezala na vrh, kadar pa že, je bilo to vselej pozimi in v Loški steni. Že pred leti, ko so Tomaževe odprave začenjale postajati čedalje bolj tvegane in ko jih kar ni bilo konec, sem si potihem začel želeti, da mi slučajno kdaj ne bi bilo treba delati tega, kar počnem sedaj: pisati članka zanj. V zadnjem letu, od reševalne akcije za Miškota, sva ponovno prišla povsem skupaj in praktično ni minil dan, da se ne bi slišala. Načrti so bili tokrat malo manj plezalsko obarvani, pa zato toliko bolj poslovno velikopotezni. Odhajala sva na dolge teke nad Kamniško Bistrico in debatirala o moči misli, nenavadnih naključjih, znamenjih, ki jih ne smemo spregledati, in podobnih temah. Sem ob njegovi zadnji odpravi morda kaj spregledal? Je pred odhodom sam spregledal kakšen znak?

Morda je šel pa samo pogledat, kako Lirung izgleda od blizu in tam našel nek nov smisel? Kakor je šel pred mnogo leti samo pogledat, kako izgleda plezanje, kar je potem povsem spremenilo njegovo življenje?

Gregor Kresal



*In potem pride noč
in še ena ...
Zapuščene poti pa samevajo
zarasle v neskončni zgodbi,
nikogar ni, ki bi tolažil izgubljeno
hrepenenje,
samo sled, pozabljeni koraki in misel
zaudarjajo po grenkobi nekega hotenja.
In sanje, ki se utapljuje, v nemoči
vzkipijo nekam navzven iz nemirnega telesa
preko strahotne praznine vprašanj
in iščočih odgovorov minulega početja.*

Včasih je trenutek dovolj, droben, izmuzljiv, sipek, okrušek časa, prašen delček večnosti ...

In potem je vse drugače. Ponavljajoči odmevi zaskelijo v resničnost, visijo nad nami, v prozorni praznini in nas stiskajo v prsih ...

Besede so utihnile, sence so dosegle rob obzorja, dolina se je potopila v modrikasto temo, okna so ugasnila in reka se je umirila. Vse je postalo tiho. Tudi stena je umolknila, le nebo je zažarelo.

Krila ptice so se spremenila v biserno jadro, široki žarki svetlobe so se uprli vanje kot veter in odjadrali proti vratom večnosti ...

Spoznala sva se v Tamarju leta 1993. Ti s svojim soplezalcem, jaz s svojim. Z ogromno skledo golaža si prisedel k mizi. Iskrenost, zagnanost in predanost goram naju je kmalu združila na isto vrh. Bila sva nerazdružljiva, v gorah in prostem času. Skupaj sva kovala načrte za prvenstvene smeri, skupaj reševala probleme prepadnih sten.

Nikoli ne bom pozabil, kako smo po novi težki



Aleš Koželj, Janko Oprešnik – Zumba in Tomaž Humar pod Cholatsejem
FOTO: ARHIV ALEŠA KOŽELJA

smeri v Ospu veselo obračali kozarce iz stare istrske kleti, kako smo se v zgodnjem jutru omotični in pokozlani vozili domov vsak v svojo službo. Kako sva delala kline v očetovi delavnici za prvenstveno smer v Val di Mellu, pa jih nisva potrebovala, ker te je polh ugriznil v prst. Pa strašne nevihte v Eigerju, kjer sva kot za stavo vsak v svojem raztežaju padala čez sluzaste previse in se zaobljubila, da ne greva nazaj, dokler smeri ne zlezeva. Po najini prvenstveni smeri v Ojstrici si se zgrudil, ker že tri dni nisi jedel, menda je dobro za trening ... Še je bilo trenutkov, ki se zarijejo v dušo.

Skupaj sva osvajala zadnji slovenski osemti-sočak Annapurno, skupaj sva pripravljala vzpon po nori steni Ama Dablama, pa je splet okoliščin nanesel drugače. Vsak v svojem obdobju sva solirala nore smeri, v skupno navezo pa sva se vedno vračala. Bil si poln elana in veselja, človek s psiho in organizacijskimi sposobnostmi in upal si povedati tisto, kar si mislil.

Čez nekaj let so se najine poti razšle; ti si imel svoje poglede, jaz sem se boril z boleznijo. Smeri v Dhaulagiriju, Capu, Nuptseju ... sem spremljal s spoštovanjem. Zadnjič sva se navezala na isto vrh v Himalaji leta 2005 v steni Cholatseja. Istega leta po reševanju v Nanga Parbatu si postal nek drug človek, s svojimi mislimi in dejanji. Letos za prvomajske praznike sva se srečala v Paklenici, zadnjič. Kakor da bi slutil, sva se ob pivu pogovarjala o marsičem, tudi o smrti ...

Tomaž, toliko je bilo lepega, norega in vznemirljivega, pa tudi bolečine – ostal boš nepozabljen!

Janko Oprešnik – Zumba

Najini poti sta se prvič prekrizali leta 2003. Kmalu zatem sva odšla na prvo skupno odpravo na Aconcagu. Hitro sem spoznal, da to ni običajen človek, ampak nekdo, ki močno izstopa iz povprečja. Tega ne mislim samo v alpinističnem smislu, temveč v vseh pogledih. Nikjer ni bil zadržan, niti pri močnem stisku rok brhki deklici, ki se je ob tem šibila v kolenih. Po tem smo ga poznali vsi.

ACONCAGUA 2003

Dokler ga še nisem dobro poznal, me je nekajkrat 'speljal na led'. »Pejva sam mau pogledat,« seveda brez vrvi ... Take pobude so včasih pripeljale do plezarije po skrajno krušljivih grebenih, celo tako krušljivih, da se nihče od naju za nobeno ceno ni hotel vračati po isti poti. Nato sva staknila glave in skupaj drugje našla sestop, ki pa je bil tehnično precej podoben vzponu. Prepričan sem, da je s tem preizkušal, iz kakšnega testa sem.

Vedno pa najbolj ostanejo v spominu razni zapleti. Če gre vse gladko in brez detajlov, vse zelo hitro izpuhti.

PETIT JORASSES 2004

Obisk Chamonixa (pozimi 2004 z Anžetom Marenčetom) je bil ponovno v Tomaževem duhu. 'Eno za popoldan', je rekel. V dolino smo se vrnili po treh dneh. Da ne omenjam tega, da je imel vsak samo en majhen sendviček in čutaro pijače, kar pa je pošlo že prvega dne.

EIGER 2007

Po sestopu z vrha Eigerja (pozimi 2007 z Anžetom Marenčetom) pridemo do prvih hiš ob železnici, kjer ta vstopi v Eiger. Preznojeni, lačni, žejni, nikomur ni do še enega bivaka v snegu. Ura je okoli ene zjutraj. Tomaž zagleda luč v eni od hiš, gre do vrat in začne na vso moč razbijati po vratih, kakor da gre za življenje. Ni vrag, da nam ni izprosil samo spanja na klopeh v topli jedilnici, ampak – poglej ga zlomka, še želodce smo si napolnili! Meni je bilo prenerodno, da bi storil kaj takega, on pa se na to ni oziral. Sedaj vem, da je imel prav.

Prav je imel, da je živel za trenutek ... Vsak trenutek je bil najpomembnejši. V spominu imam besede: »Zdajle ga dajmo, bogve, kaj bo jutri.«

Rad pa bi poudaril nekaj popolnoma drugega. Za pomoč človeku v težavah se je bil pripravjen dobesedno 'pretrgati'. Pa če je bilo treba prebedeti več noči, opraviti nešteto telefonskih klicev ali v

istem trenutku oditi na drugi konec sveta! Najbolj je znan primer ob reševanju Dejana Miškoviča. Takih primerov je bilo nešteto: ne le v alpinističnih krogih, ampak tudi kot vsakodnevna nesebična pomoč ljudem v stiski. Edino to je tisto, kar na koncu resnično nekaj šteje!

Ostal boš v mojem srcu. Namaste!

Aleš Koželj



Tomaž, v svoji knjigi Ni nemogočih poti si napisal, da so bili časi, ko sva bila midva naveza in sva drug drugega poimenovala Burek, Najlepši. Imela sva fiča, da sva se pripeljala čim bližje hribom, in željo po plezanju. Pet dni v tednu sva delala, ob vikendih pa plezala; za nič drugega nama ni bilo mar.

Nikoli nisem izvedel, kako zelo si bil jezen, ko sem te prepričal, da je najkrajša pot iz Ašenbrenarja v Travniku na Vršič in potem peš po asfaltni cesti do Kranjske Gore in nazaj v Tamar do avta. Zdi se mi, da si bil vesel, da sva uspela priti v Tamar do 5. ure zjutraj, naslednji dan.

Kako sva z občudovanjem opazovala gore, ko sva se prvič odpravila plezat v francoske Alpe! Bila sva tako nebogljenja, a splezala sva, kar sva si zamislila. Ti si že takrat vedel, da se boš še vračal v tuja gorstva in splezal marsikaj.

In res: ko si me čez osem let povabil s seboj pod Daulaghiri, si imel doma že zlati cepin za Ama Dablam, takrat sem v Katmanduju lahko samo z občudovanjem opazoval, kako vsi, ki kaj vedo o alpinizmu, poznajo Tomaža Humarja iz Zgornje Fovšije 4b, kakor si se sam rad pošalil. Tudi ko smo prišli pod goro, si nam hitel razlagati in kazati možno smer, kakor da smo na Kamniškemu sedlu in opazujemo Planjavo. Ko si vstopil v južno steno, sem resnično dojel, da si iz nadobudnega postal Velik alpinist. V severni steni, kjer sem ti prišel nasproti, sva si izmenjala tako močan prijateljski objem, da še danes ne vem, kako da nama niso popokala rebra. Kako sem bil vesel tvoje vrnitve v življenje!

Tvoja pot se je nadaljevala. Postal si vzor mnogim po svetu, vsi smo se spraševali, kako daleč boš še prerinil mejo nemogočega. In res si jo, ne samo v alpinizmu, tudi drugje. Ni nas malo, ki vemo, da Langtang Lirung ni tvoja zadnja postaja. Verjetno se sprehajaš med vrhovi in grebeni s še večjo lahkoto, kakor si se do sedaj. Najina naveza je ostala tam daleč v himalajski deželi. Tomaž, hvala ti in pa srečno!

Tomo Drolec

Levo:

V steni Aconcague
FOTO: ALEŠ KOŽELJ

Desno: Po dveh dneh
na vrhu Eigerja z
Anžetom Marenčetom
FOTO: ALEŠ KOŽELJ



MODRA VREČA

Annapurna Base Camp, kot rečejo zadnjemu turističnemu naselju na poti v Anapurnino svetišče, svetišče boginje bogate žetve. Jutri bomo slovensko zastavo obesili k Tomaževemu plakatu. Pred dvema letoma so ga tam v prvem gostišču vsi poznali kot »porka motorka«, s katerim jih je razveseljeval. Na obzorju veličastna Anapurnina južna stena z mnogimi slovenskimi poskusi in z edinim uspehom – Tomaževim solo vzponom na vzhodni greben in po njem na vzhodni vrh (Tomažev tretji, čeprav stranski osemtisočak). Še v Guinnessovo knjigo rekordov ga je spravil. Leta 1992 je bila ta smer zadnji poskus naše ponesrečene odprave v južno steno, da bi kaj storila, zato toliko večje priznanje Tomažu za solo maraton.

Ampak naslednje jutro ni bilo zastave kam obesiti; kjer sta bili pred dvema letoma slika in koč, polna Tomaževe energije, sta bila zdaj le prazna bela stena in mrz spoznanja. Spontan vzklík prizadetosti: »Tomaža ni več ...« Zastavo smo nesli nazaj v naše prenočišče in jo obesili med mnoge druge. Le gora, zvezde na nočnem nebu in mrz so bili kot vedno podlaga za zapis naše minljivosti. Med potjo nazaj sanjam, kako prenašam žaro strica partizana – toliko let je bilo treba za uradni pokop. Čudno, ker je že od začetka dostojno pokopan, in še, ker se mi doslej še nikoli ni sanjalo o pogrebih.

Polet iz Pokhare v Katmandu 11. novembra: vsa Himalaja je prekrita z visoko oblačnostjo, celo osemtisočaki so pod njo in se kot temne kulise rišejo na blede sivem ozadju. Še nikoli nisem videl takega pojava. Kriv je ciklon v Arabskem zalivu, ki je zalil zahod Indije, zaokrožil nad Tibet in kot val mrzlega vlažnega zraka čez Himalajo vdrl v Nepal. Rekordno se je ohladilo, pozneje v gorah tudi rahlo snežilo.

Zjutraj 12. novembra me v Katmanduju doseže novica na SIOL-u, bogato spremljana s komentarji slovenske pritlehnosti, da ima Tomaž Humar težave v južni steni Langtang Lirunga že od 9. novembra in da je bil njegov zadnji klic prestrežen 10. novembra. Po poskusih Nepalcev, da bi ga dosegli, in po preletu helikopterja, ki ni odkril ničesar, so poklicali na pomoč Švicarje, jaz pa naj bi bil za zvezo med njimi in Nepalci. Res imajo oboji visoke gore, a Švicarji so v njih preživeli le s trdim delom, Nepalcem pa narava skoraj sama ponuja svoje darove. Doba tehničnega

napredka je stvar obrnila. Švicarje je nagradila z racionalnostjo in učinkovitostjo, Nepalcev pa še dolgo ne bo bremenila kaka protestantska etika.

Ob 15. uri 13. novembra smo švicarske reševalce pričakali na letališču. Zaradi maoističnih protestov smo se skoraj uro vozili do Ang Čeringove agencije, ki je organizirala Tomaževo odpravo. Tam je bil le kratek tehnični sestanek,

Tomaž med vračanjem z Anapurne 2007
FOTO: MAGDA ŠALAMON



nakar smo se vsi napotili na letalsko družbo Fish Tail, ki ima najboljše helikopterje. Na moje prese-
nečenje spet na letališče – tam imajo sedež. »Takrat
še ni bilo pilotov,« se je izmotaval Ang Čering,
zakaj toliko ur samo za vožnjo sem in tja. Ne glede
na to je bilo ta dan že v začetku prepozno za kak
polet. Končni dogovor je bil, naj bi v Langtangu
najprej vozil nepalski pilot, na samem terenu pa
se bosta že kako dogovorila.

Zjutraj 14. novembra sta odletela dva helikop-
terja, eden z reševalci in drugi z reševalno opremo.
V dveh urah je bilo akcije konec. Tomaževo telo
so opazili kakih 5600 metrov visoko, ne na 6300
metrih, kot je sam sporočal, nato so ga pripeli na
jeklenico in prepeljali dol. Srečal sem ga na nemški
ambasadi, modro vrečo, povito z zeleno vrvjo na
betonu dvorišča. Zajokal sem nad tem ubogim
modrim paketom, še pravkaršnjo veličino, sanjami
in svetlo energijo ob treh šerpah, ki so ga prinesli.
Potem so prišli še drugi.

V hotelu le še slovo od Švicarjev. Kot so
včeraj prišli, zjutraj opravili delo, sedaj gredo
mirno, prijazno, profesionalno. Mladi Simon
Anthamattens je vesel čestitke za le dva tedna star
prvenstveni vzpon na Jasumbo, ostrico nasproti
sedla Nangpa La, pilot Robert Andenmatten za
prikaz Nepalcem, kaj zmorejo njihovi helikop-
terji v pravih rokah, in šef zermattskih reševalcev

Bruno Jelk, sivih las in oči, ki so že vse videle in vse
razumejo, za človečnost in učinkovitost. Odhod
Švicarjev je za Ang Čeringa le tehnični popravek,
na dvorišču je že nova skupina turistov, sezona se
končuje, nobene priložnosti se ne sme izpustiti.
Kot so prej tarnali nad suho pomladjo, jim sedaj
bogata jesen nalaga veliko dela.

Popoldne je po Aziji potujoči slovenski novinar
Aleš Kocjan razočaran nad mojo redkobesedno-
stjo: »Pa prav zato sem priletel iz Bangkoka. Tu
poznam veliko ljudi in bi lahko tudi pomagal, ne
le poročal.« Pomislim, kako bodo sedaj žolčne
komentarje zamenjali slavilni, čeprav bo trajno
in globoko prizadetih le nekaj ljudi. Vreme se
je spet zaprlo, reševanju je bil namenjen edini
vremensko ugoden dan. In tako življenje teče
naprej, novica komu izvabi solzo in drugim ne,
v nemški hladilnici pa čaka modra vreča začetek
delovnega tedna in uradnih postopkov za zadnjo
pot. Pretresen sem. Tomažu sem odprl Himalajo,
ko sem ga vrnil Šraufovi odpravi na Ganeš leta
1994, in sedaj sem ga srečal že po tem, onkraj
možnosti še kakega pogovora – metulj je za vedno
odletel. Kaj je iskal, kaj je našel in za kaj je umrl, je
skrivnost, ki jo je odnesel s seboj. Kaj ga je vleklo
na tisto čudno, lepo in nevarno goro?!

Tone Škarja, Katmandu, 15. novembra 2009



Z leve: Dawa Sherpa, Bruno Jelk
(šef), Robert Andenmatten (pilot) in
Simon Anthamattens (reševalec in
plezalec) pred odhodom domov.
FOTO: TONE ŠKARJA